

ALARABIE, JIGANTIA ETA
GIZON JATALLIAN IPUÑE

Sekendishoko mendishen, Markiñeko lurraldien bizi zan gizon bat, gizon jallie, Alarabie esaten jakona. Anka-bakarra ta begi-bakarra zan, eurihe zaniene bere oñaz estaltzen zan. Artzañe ta artaldi aundishan jabe. Kobau baten bizi zan eta kobauan atetzat arri aundi bat euken.

Inguruko billurgarrishe zan Alarabie gizon jallie zalako. Bein gizon erbesteko batek Sekendishoko mendittik joyela aurkittu eban Alarabie ardi zañen. Erbestekuek, gizon aiñ aundi ta ichurabakue ikusirik, billurtuta geratu zan. Alarabiek ikusi-ebaniene gizona besuaz «onako» bat egin eutsen bere ondora juteko. Iker-ikera eldu zan gizona Alarabiegana. Onek agindu eutsen ardi batzen eta echera eruaten laguntzeko, gero alkarregaz apalduko ebela ta. Alanche egin-eben.

Sartu zittuen ardishek kobauen, ichi eban Alarabiek atie arri aundishaz eta asi zan aparishe gertetan. Ene! erbestekuen ikerie, ikusi-ebaniene Alarabiek gizon ankie burduntzi-shen sartu ta sugañien ipiñi ebala erretan!

Orduen esan eban beretzat: «onek gizaragixe jaten dau ta ziur neu-be ilgo-nau». Alarabiek ostera beutsen anka-erretiai, eta bein erre-ebaniene atera-eban maire eta burduntzi-she kendute asi zan setsen. Erbestekue zañ euen: eta Alarabie albora begire euen baten, artu eban burduntzishe ta chimistan sartu-eutsen begi bakaretik eta bizkor sartu zan artaldishen. An ebillen Alarabie ichutute miñez eta amorruz garrasi baten, jo batera ta jo bestera erbestekue atrapau naishen, baña ezin-eban. «Arraishuoi! Atrapauko aut ba» esan-da. Alarabiek zabaldu-eban atia. Ardishek asi ziren banan banan, oi eben lez, urtetan eta Alarabiek atien jarritte ertze zittun banan-banan eta jaurtze-zittun kanpora.

Jakin-ebaniene erbestekuak Alarabian asmo okerra, pentsau-eban ardi narruzjastie: eta kobauen esegi-tte ainbat ardi narru euen lez,

laster ardi narruz estaldu zan. Gero sartu zan ardishen erreskadan eta lau oñian eldu zan ateraño.

Alarabiek charrik susmau barik artu-eban gizona ta ardishe zalakuan jaurti eban kanpora.

Orraitto bote ta bertatik konturatu zan ardishek bañe astunaue zala ta esan eban: «Oinche galdu nok, oishe izan dok neure are-rishue». Desesperaute, sartu zan kobauen. Erbestekuek artu eutse-zan ardi guztishek eta Alarabie gozez kobauen il zan.

EULISKI JIGANTIE

Anchiñe Markiñen gizon aundishek ei-ziren, batez-be bat Euliski erichona, ta Shemein-gañien bizi zana. Diñuenez, Euliski egarri zanian anka bat Oizen eta bestie Maxen ipiñitte ichasuen ure edate-eban.

Euliski (bere izenak diñuenez) euli-atrapatzallie zan. Beñ oi eban lez, ur edatera joyela, ikusi eban Debako ichasaldien balzunchu bat (**algo negro**) eta elchon (**mosquito**) bat zalakuen —Jesus baten— iruntsi eban... chalupa aundi bat gizon da guzti. Euliskik zelako burue euken ondo agiride, burue Shemeingo Elisha-ko ormondan etsun-de goiko bentanatik begi bataz abadie ikuste ebalako mesik entzun gure banien.

Beste beñ Markiñeko arotzak (**carpinteros**) aitz tantai aundi bat bota eben gabi ardatsa eitteko eta Euliskik gau aretan lotan euela iruntsi eban gabi ardats-geishe eulische zelakuen.

Urrengo egunien arotzak jun ziren tantaishe ekartera baño soruanak egiñ arren, etzan iñun agiri. Jo eben gero Euliskiñe, onek zure nun euen ete zekishen jakittera; Euliskik besteik etzekishen gauzaren bat lotan eulische zalakuan iruntsi ebala baño. Au entzun ebaniñen susmau eben arotzak bizer artien eukiko ebala tantaishe ta jun ziren Markiña-ko-doñak ekartera Euliski bizerra ebateko. Iserdiz ziets busti arte jardun arren araso onetan eta ogetamar karabishentzat erregarrishe bizerretan ebagi arren ezeutsen topau aitz tantaishe. Ordun esan eban Euliskik: «ichiresuk mutillak apur baten, prakak erastera najoyek eta etorri zaitheze bisher; bier bada...».

Alanche egin eben arotzak eta urrengo egunien topau eban gabiar-dats-geishe, Euliskik eulische zalakuen iruntsi ebana.

Markiñarrak burruka gogorra beste erri batzugaz euken. Markiñarrak zintzo jo arren, arerishuek asko zirelako edo, estu ta larri aurkitzen ziren. Egun baten jakin eben koluna osue Oisen zier etorela Markiñeruntz; eta zer egin etsekishela, badoyez ariñ-aringe

goiko metala Euliski-ri esatera len-bai-len atera eiszehela egoera larri aretatik, berak jasoalako saku urrie emongo eutsela ta. —«Ez billurt, mutillak», diño Euliskik, «laster egingo juagu orrena».

Oinkada chiki bataz eldu zan Iderra, jan zittun an inguruen euezen okaranak azur da guzti, ta andik ordu batera, arerishuen koluna agertu zanien Erdotsaldien, artu eban Euliskik arnasa luze bat eta ara, non urtetan daben beragandik segiduen eta bat-batera ashe bolada ikeragarri batek okaran asurrekin nastien, eta arerisko guztishek, orbel igerrak ego indartsuaz lez, etorri ziren baño ariñago surrumilluen jun ziren Oiz-en sier aruts... eztakigu noraño.

Markiñarrak posez birlaraute, Euliskii berie emon bijakola ta, idi narru bi alkar jositte ein eben saku andi bat eta urrez beteta emo eutsen Euliskiri. Onek atsamar bata-z jaso eban urre sakue ta geishago eskatu barik jun zan goiko metala.

OARRA.—Ipui ta edeski auk William Rollo eskozitar euskaltzaleak ain buruzki edestuak eta ain iaioki bilduak Markiña aldean. Etnografia'ri buruz garrantzi aundikoak izatez gañera eder kutsuz apainduta daude.

Gisa ontako ipuiak atsegiñez argitalduko ditugu naiz agertugabeak, naiz ipui beraren aldakuntzak, jatorriz duten xeetasunez idatziak izatekotan.

